

- [Home](#)
- [Over Nederland Leest](#)
- [Meedoen?](#)
- [Bekend Nederland Leest](#)
- [Activiteiten in het hele land](#)
- [Over *Dubbelspel*](#)
- [Frank Martinus Arion](#)
- [Philip Freriks](#)
- [Hella S. Haasse](#)
- [Nieuws](#)
- [Plakboek](#)
- [Over Domino](#)
- [Persinformatie](#)

Organisator
Stichting Collectieve
Propaganda van het
Nederlandse Boek

Nederland Leest

van 20 oktober t/m 17 november 2006

Bekende Nederlanders over *Dubbelspel*

Medy van der Laan

oud-staatssecretaris van Cultuur:

In *Dubbelspel* voel je de warmte van Curaçao. Het wekelijkse dominospel is de plek waar de onderlinge relatie tussen vier mannen wordt uitgevochten. Boeiend, spannend en tragisch: je leest het in één keer uit!

René Appel

schrijver:

Dubbelspel, een van de weinige Nederlandse romans die ik dubbel heb gelezen, en de tweede keer was het boek nog beter dan de eerste keer.

Ook als je Curaçao niet kent, dan ruik, proef en voel je het eiland als je *Dubbelspel* leest. Tegelijk gaat het boek vreemd genoeg niet over 'dushi Korsou', maar over mensen in het algemeen: hun tekortkomingen, hun ambities, hun angsten.

Catherine Keyl

programmamaakster:

Ik heb *Dubbelspel* verslonden! Het is een roman, een detective, een spannend erotisch verhaal... Waanzinnig om te zien hoe de vrouwen de gedachten van de mannen beheersen. Echt bijzonder.

Jeanne Wikler

Consulaat Generaal der Nederlanden

Dubbelspel pakt je meteen en hoe verder je leest, hoe dieper je in het fascinerende spel getrokken wordt. Niet alleen in het spel, ook in de ziel van het eiland Curaçao. Het is alweer twintig jaar geleden dat ik voor de Nederlandse televisie diverse opnamen op de Antillen maakte, maar door het herlezen van dit boek - dat mij destijds zo veel inzichten verschafte in het denkwereld van de Curaçaoënaar - voel ik me daar weer helemaal terug.

Ik ben blij dat de Stichting CPNB voorbeeld heeft genomen aan het succesvolle Amerikaanse initiatief "One Book, One City" en de actie "Nederland Leest" gelanceerd heeft. Ik zie het al voor mij: mensen die *Dubbelspel* aan het lezen zijn in de trein, in een wachtkamer, op een bankje in het park, in het café - zien dat anderen het boek ook bij zich hebben, en dan ontstaat er gemakkelijk een gesprek. Niet over het weer, of over voetbal, maar over een literair werk! En wat voor een! Ik verheug mij om tijdens mijn volgend bezoek aan Nederland met heel veel mensen over *Dubbelspel* te kunnen praten!

Raymi Sambo

acteur:

De sfeer van het eiland is zo goed beschreven in het boek dat het lezen ervan als een free ticket naar Curaçao beschouwd kan worden!

Annette Heffels
psychologe:

Dubbelspel is een boek over relaties. Relaties tussen mannen en vrouwen en tussen mannen onderling. De mensen in het boek zijn weergaloos beschreven. Het zijn boeven, maar leuke boeven. Niemand deugt en van iedereen begrijp je het. Arion oordeelt niet, maar voelt aan en laat zien hoe mensen in elkaar zitten. En je gaat van ze houden. Het meeste van Solema, de mooie overspelige vrouw van Manchi en van Nora, die er altijd weer in slaagt een oplossing te vinden en eten voor haar kinderen te kopen. De vrouwen van Arion zijn groots, de mannen blijven kinderen. Als ze al volwassen worden, zoals Janchi Pau, dan komt dat omdat ze meegetrokken worden door een vrouw. Maar ach die mannen. Het lukt je zelfs niet om echt een hekel te krijgen aan Manchi die zijn vrouw tot op het bot probeert te vernederen omdat zij hem vernederd heeft. En daar uiteindelijk in faalt. Als lezer voel je naar het eind van het boek toe steeds meer mededogen met hem, maar je beseft dat hij niet meer te redden is.

Arion kent geen goede of slechte mensen, hij kent slechts goede bedoelingen die steeds weer verkeerd uitpakken. *Dubbelspel* is een adembenemend boek.

John Leerdam
Tweede Kamerlid:

De essentie van dit boek voor mij, de wijze les zeg maar, is dat iedereen een kans krijgt via onderwijs. Maar niet iedereen krijgt gelijke kansen: als je moeder geen schoenen kan kopen, dan heb je geen gelijke kansen om je talenten te ontdekken. Terwijl onderwijs een krachtig wapen is om je leven te veranderen. Voor mij gaat dit boek verder over alles: over liefde en dood.

Miep Diekmann
kinderboekenschrijfster:

"Als ze niet over je schrijven is het net of je niet bestaat" zei een Curaçaose tiener complimenteus tegen mij tijdens een lezing in Willemstad (1969). "Jullie hebben toch jullie eigen Antilliaanse schrijvers, zoals Boeli van Leeuwen, Tip Marugg, Pierre Laufer, Ellis Juliana en de jonge Frank Martinus Arion, of niet?" vroeg ik. Een teer punt! Hoe lang zou het duren voor hun werk mondiaal zou doorbreken, te beginnen in Nederland? Hoe zou de wereld anders hun specifieke levenswijze kunnen begrijpen? Als kind op Curaçao had ik daar een levenslange tic van meegekregen. Maar ik ben niet hun 'eigen' schrijver. Toen Frank M.A. in 1971 mij thuis de eerste versie van *Dubbelspel* voorlas, hoopte ik dat dit werk de doorbraak kon worden van de Antilliaanse literatuur. Een boek vol mededogen, toch onnavolgbaar kritisch, en in de tijd van opkomende, Westerse vrouwenemancipatie een subtiele hint hoe Antilliaanse vrouwen daar hun 'eigen' invulling aan gaven.

'Aan vrouwen met moed' luidt de veelzeggende opdracht – van een schrijver met moed.

John Jansen van Galen
publicist:

Dubbelspel is een meeslepend verhaal. Is het ook een antikoloniale roman? Nederland komt er niet eens in voor, Nederlanders evenmin, behalve eentje, eventjes, een passant in een auto die naar Nora lonkt, maar zij maakt een *tjoerie*, ze moet niets van hem hebben. Misschien spreekt daaruit in het voorbijgaan de kracht van Curaçao, die de schrijver zich droomt: niks meer met Nederland te maken (willen) hebben, maar eigen meester, niemands knecht te zijn.

Susan Smit
schrijfster en literair recensent:

Op bijna laconieke toon vertelt Frank Martinus Arion het verhaal van vier mannen die hun zondag doorbrengen met dominospelen, praten en drinken in het Curaçao van de jaren zeventig. Door de eenheid van tijd, plaats en handeling heb je als lezer het gevoel bij het groepje mannen onder de tamarindeboom te zitten en stiekem mee te luisteren.

Arion geeft ruime aandacht aan veelzeggende details en subtiele stemmingswisselingen en zo verstrikt de dag in het prettige lome ritme dat past bij een tropisch eiland - totdat er, net voordat het saai dreigt te worden, een tweede laag onder vandaan rolt die de verhouding tussen de spelers in een heel

nieuw licht zet. *Dubbelspel* is in veel opzichten een evenwichtige roman: zonder dat de couleur locale te nadrukkelijk wordt aangezet, proef je de sfeer van de Nederlandse Antillen; zonder dat het boek een pamflet wordt, is er aandacht voor politieke en maatschappelijke misstanden. Daarmee is de roman een waardevol document dat het verdient herlezen te worden.

Herman Pleij

hoogleraar Historische Nederlandse Letterkunde:

De broeierigheid van een andere wereld blijkt subliem uitgedrukt te kunnen worden in de Nederlandse taal - een zeldzaam voorbeeld van vaderlandse wereldliteratuur.

Marjan Berk

schrijfster:

Ruim dertig jaar geleden heb ik het boek *Dubbelspel* zeker dertig keer cadeau gegeven. Bij herlezing is het in de eerste plaats een tijdsbeeld waarin je ook de lijnen naar het heden kunt doortrekken. *Dubbelspel* is een boek van grote houdbaarheid.

Noraly Beyer

presentatrice NOS-journaal:

Dubbelspel gaat over de ziel van Antilliaanse mannen en vrouwen. Als je het boek hebt gelezen weet je waar en hoe deze mannen en vrouwen leven, hoe ze denken over zichzelf en de ander, hoe ze met elkaar omgaan.

rank Martinus Arion is een Antilliaanse man met een Antilliaanse en een Nederlandse ziel, kritisch over zijn eigen achtergrond en over de geschiedenis die Nederland deelt met zijn vroegere koloniën in de Caribische zee.

Hij kent de mores van beide culturen en hij gebruikt zijn fantasie en zijn schrijverstalent om deze kennis met ons te delen.

Het is mooi meegenomen dat *Dubbelspel* tegenwicht geeft aan het imago van de Antilliaan in Nederland, dat te vaak niet verder gaat dan een bolletjesslikker en een messentrekker.

Izaline Calister

zangeres:

Toen ik dit boek als jong meisje las, was het voor het eerst dat ik mijn eiland en mijn omgeving in literair werk herkende.

Ik was gewend boeken te lezen die gingen over de Tweede Wereldoorlog, de Nederlandse samenleving, de Latijns-Amerikaanse samenleving etc.

Ineens ging het over mijn eiland, onze mensen, het weer zoals wij dat kennen en het dominospel alom vertegenwoordigd op zondagmiddag in vele gezinnen.

Ik heb het verslonden en later nog vele malen herlezen. Mijn eiland, mijn mensen, ik: wij hoorden er ineens ook bij. Het was voor mij een openbaring dat literatuur en dus kunst over jezelf kan gaan. Voor mij betekende dat, dat ik vanuit mijn eigen positie ook kunst zou kunnen maken die over mij, mijn afkomst en mijn positie in de wereld zou kunnen gaan.

Later ontdekte ik dat een rijk Curaçaos literair oeuvre bestond met schrijvers zoals Boeli van Leeuwen en Cola Debrot waar ik nog jarenlang veel plezier aan heb beleefd.

Til Gardeniers-Berendsen

oud-minister van Cultuur:

Als onder de tamarinde het zondagmiddagdominospel begint - waarin dubbelspel vaak "winnen" betekent - gaat het vooral om dubbelspel van de levens van vier mannen en twee vrouwen. Het zindert.

Maria Peters

regisseuse:

Dubbelspel is een geweldig boek. Het verbaast me dat het nog niet verfilmd is. Ik ben in Curaçao geboren en kom er nog elk jaar, want ik hou van dat eiland. *Dubbelspel* geeft je een mooie inzage in de volksaard van de moeilijk te doorgronden en best complexe Curaçaose samenleving. Het geliefde dominospel neemt daar ongeveer de plaats van ons voetbal in. De mannen staren zich er blind op en missen daardoor het zicht op wat er zich vlak voor hun neus afspeelt. En het beeld van hakkenschoenen in de tamarindeboom zal ik nooit vergeten, zeker niet als je weet hoe gevoelig het mogen dragen van schoenen voor de uit Afrika afkomstige bevolking in het verleden heeft gelegen. En is het echt toevallig dat de hoofdpersonen wonen op de Tulaweg en de Carpataweg, genoemd naar de heldhaftige leiders van de slavenopstand in 1795?

Aart Broek

socioloog:

De politiek-ideologische achtergrond van *Dubbelspel* laat zich in de kern mogelijk samenvatten als volgt:

De revolte van 30 mei 1969 – met brandstichting en plundering in de binnenstad van Willemstad - was een tastbaar teken van groot ongenoegen onder de Afro-Antilliaanse bevolkingsgroep. Bestaande gevoelens van onvrede veranderden in de loop van de jaren zestig in bewustwording van vormen van structurele ongelijkheid in tal van opzichten.

De analyse van de eigen situatie beruiste op de veronderstelling dat de Afro-Antilliaanse achterhoede werd onderdrukt door de overwegend blanke lokale elite en haar meer of minder donker gekleurde handlangers. Op haar beurt behartigde deze elite de belangen van het Nederlandse grootkapitaal en politieke gezag.

Frank Martinus Arion zei hierover in 1972, *een jaar voordat Dubbelspel verscheen*: "De les van 30 mei '69 moet dan ook zijn dat de arbeidersklasse niets meer moet dulden. Zij moet niet nadenken over wettig of onwettig, maar op radicale wijze stoppen met het accepteren van alle vormen van uitbuiting. En dat betekent, dat zij de productie en de productiemiddelen van de Antillen in eigen hand moet nemen, want alleen dan kan uitbuiting een halt worden toegevoerd en alleen dan kan een arbeider de volle vijftig gulden krijgen die hij produceert."

Dubbelspel laat Arion eindigen met de hoofdpersoon Janchi die – onder de bezielende leiding van Solema – het heft in eigen handen neemt en een coöperatie opricht van meubelmakers.

Nout Wellink

president van De Nederlandsche Bank

Dubbelspel is een geweldig boek. Na lezing resteert een wens en een vraag. Mijn vurige wens is, dat inderdaad heel Nederland dit boek zal lezen. Mogelijk is de lezer van vandaag wat gehaast. Voor mij is daarom de keuze voor deze roman stimulerend en uitdagend. Om ten volle te kunnen genieten van Arion's droge humor, zijn onverwachte, soms krankzinnige verhaalswendingen en zijn onthechte reflecties, moet je voldoende tijd nemen. Hopelijk doen velen dat. De roman is het meer dan waard.

De noodlottige afloop van de domino-wedstrijd staat voor de lezer al vrij vroeg vast en wordt stap voor stap opgebouwd. Krampachtige pogingen om het vriendschappelijke karakter van de match overeind te houden worden immers steeds ongeloofwaardiger.

Wat ik mij tijdens dit proces van aftakelende vriendschap steeds heb afgevraagd, is wie aan het eind van de rit gespaard zullen blijven. Dat Manchi moest sneuvelen, lijkt mij voor de hand te liggen, al gebeurt dit wat abrupt. Ook over de slechte afloop voor Chamon was ik niet erg verbaasd. Maar ik heb mij het hoofd zitten breken over de vraag waarom Boeboe Fiel ten onder moest gaan en niet Janchi. Toegegeven, Janchi en Solema vormen een grotere belofte voor de toekomst, maar Nora en Boeboe Fiel zijn, voor mij, veel menselijker en 'meer van Curaçao'.

Alleen de schrijver kent het antwoord op mijn vraag en hij zal mij vast vergeven

als ik af en toe over een andere afloop blijf dromen.

Pieter Steinz
literatuurcriticus:

Wat de roman spannend en origineel houdt, is de voortdurende wisseling van vertelperspectief en de montere manier waarop het door armoe, racisme, standsverschil en seks(uele tegenstellingen) gedomineerde Antilliaanse leven wordt beschreven. Arion heeft altijd gezegd dat hij *Dubbelspel* als een geëngageerde roman had opgezet. Dat de politieke discussies aan de dominotafel nooit vervelen en bovendien een nog betere karakterisering geven van de personages, is het grootste compliment dat je hem kunt geven.

David Pinto
hoogleraar multiculturele samenleving:

Frank Martinus Arion is een kunstenaar. Tijdens het lezen ruik je Curaçao. Deze quote uit het boek is voor mij zo actueel en zo van toepassing op het hier en nu, dat ik hem graag met u wil delen:
"Met genoeg beziet Manchi de omgeving, in het prettige besef dat een zwarte man het in het leven even ver kan schoppen als een blanke en even veel aanzien kan verwerven."

Sietske Altink
de Rode Draad, belangenvereniging voor prostituees:

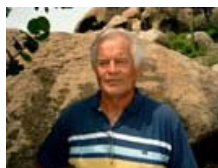
De mannen spelen domino, de vrouwen plegen overspel. De enige prostituee in het boek doet het gratis. Zij doet het tegendeel van wat van haar wordt verwacht: de hoer spelen. Deze Dominicaanse woont in het bastion van de dubbele moraal: Campo Alegre, het door Nederlanders ingestelde staatsbordeel waar de vrouwen van het eiland niet mochten komen. Alleen migranten konden er werken. Een van de hoofdpersonen noemt het openlijk een concentratiekamp maar is er heimelijk vooral op tegen dat de vrouwen die er werken het geld niet in 'zijn eiland' investeren. Een driedubbele moraal?

Walter Palm
dichter:

In *Dubbelspel* stinkt de keiharde waarheid naar rum en hoeren. In *Dubbelspel* belooft Boeboe zijn echtgenote Nora, plechtig, dat hij geld zal brengen om schoenen te kopen voor hun zoon Ostriek, maar als hij in de vroege ochtend beschonken thuiskomt, is hij platzak en stinkt hij naar drank en hoeren. Als Nora zelf het geld bij elkaar gesprokkeld heeft om de schoenen te kopen voor Ostriek, moet zij dat geld vanwege sociale verplichtingen tegenover haar gasten die naar het dominospel zijn komen kijken, toch uitgeven aan drank. Haar zoon Ostriek moet in opdracht van Nora het zuur verdiende geld, waarvan hij weet dat het bestemd is om schoenen voor hem te kopen zodat hij weer naar school kan gaan, drank gaan kopen. Daarom stinkt in *Dubbelspel* de waarheid naar rum en hoeren.

Wim Rutgers
literatuurgeschiedschrijver:

Frank Martinus Arion schreef ooit: "toen ik voor het eerst in Holland kwam, ontdekte [ik] dat ik de mantel van Vondel niet moest afleggen alleen, maar ook moest verbranden." Antilliaanse auteurs en Nederlandse lezers communiceren in een intercultureel spanningsveld. Een Nederlands-Antilliaanse auteur, met het Papiaments als moedertaal, schrijft over de eigen cultuur in een vreemde taal; Nederlandse lezers daarentegen lezen in hun eigen taal over een voor hen vreemde cultuur.

Wanda Reisel
schrijfster:

Met *Dubbelspel* lijkt het waarachtig wel of Tsjechow een kleurig shirt heeft aangetrokken en onder een tamarindeboom in Wakota de levens van deze dominospelers Boeboe, Manchi, Chamon en Janchi heeft doorschouwd. Grote Caribische Klasse.

Paulette Smit
actrice:

"Mannen zien niet wat werkelijk belangrijk is. Geen verantwoordelijkheidsgevoel. Gaan met je liggen als het ze uitkomt en als het ze niet uitkomt, laten ze je zitten. Altijd de vrouwen, altijd de vrouwen die het moeten oplossen. Mannen gaan gewoon maar dood. Mannen en schoenen trekken zich nergens iets van aan".

[Quote uit toneelbewerking van *Dubbelspel*]

Petra Possel
presentatrice en Curaçao-kenner:

Over het thema van Dubbelspel:

Dubbelspel gaat voor mij over de wereld van heimelijke verlangens, niet waargemaakte ambities, intense gelatenheid... het hele spectrum aan menselijke gevoelens en gedachten komt voorbij. Via het spel op leven en dood, het dominospel, raken we meer en meer verstrikt in de levens van mannen en vrouwen. Verlavend, grappig en diepriet tegelijkertijd.

Over het Curaçao van Dubbelspel:

Dubbelspel is van 1973, maar het Curaçao van *Dubbelspel* is nog zeer herkenbaar. Er is niet zoveel veranderd. De mannen die dromen van een rijk en meeslepend leven, maar uiteindelijk genoeg moeten nemen met een onafgebouwd huis. Ze zijn er nog steeds. De vrouwen die zoeken naar hun eigen oplossing voor alledaagse problemen, zoals geen geld voor brood of schoenen. Ook zij sappelen nog steeds. Het onvermogen om voor jezelf een beter leven te maken, maar wel het vermogen om er veel en vaak over te dromen.

Daphne Deckers
publiciste

Dubbelspel van Frank Martinus Arion is een boek over het spel van overspel. Over de gevolgen van ontrouw aan je land, aan je man, aan je vriendin, je cultuur of je vrienden. Oude thema's die toch steeds weer nieuw blijken te zijn.

Lucia Nankoe
docente literatuur aan de school voor journalistiek in Utrecht:

Het is zo mooi dat Frank Martinus Arion ook de vrouwelijke personages laat dubbelspelen.

